

میزگرد

بحران کرونا و کیفیت سیاست‌گذاری

دکتر ناصر فخاری و دکتر ابراهیم آقامحمدی

دکتر ناصر فخاری رئیس پژوهشکده دولت اسلامی و دکتر ابراهیم آقامحمدی عضو هیئت علمی دانشگاه اراک است. این دو کارشناس در زمینه مباحث مربوط به سیاست‌گذاری دولت‌ها و روندهای حکمرانی به تحقیق و پژوهش مشغول هستند. در این میزگرد عملکرد نظام سیاسی در ایران در مقابله با بحران کرونا و الزامات مدیریت مطلوب بحران بررسی شده است.

باید مدیریت بحران کرونا با سایر کشورهای درگیر مقایسه شود. مقایسه‌ها نشان می‌دهد که عملکرد ایران نسبت به بیشتر کشورهای درگیر متناسب و مؤثر بوده و به خوبی توانسته است، روند شیوع آن را کنترل کند. اگر چه در روزهای نخست به این نکته چندان توجهی نمی‌شد. از سوی دیگر وضعیت موجود نشان می‌دهد که ما هنوز در مدیریت بحران‌های این‌چنینی به چارچوب تدوین‌شده‌ای دست نیافته‌ایم و لازم است در این زمینه اقدامات مؤثری انجام دهیم تا در آینده دچار آشفتگی‌های مراحل اولیه نشویم.

نکته دیگر مربوط به نیروهای مؤثر در مدیریت کرونا است که نشان می‌دهد، در مراحل اولیه هنوز تردیدهایی نسبت به گستره و عمق بحران کرونا وجود داشت که رسیدن به تشخیص صحیح در این خصوص طول کشید و در مواقعی اظهارنظرهای متناقض و گاه متضادی موجب آشفتگی در عملکردها می‌شد؛ چراکه تریبون مشخصی برای تشریح وضعیت و نشر اطلاعیه‌ها وجود نداشت. همچنین تعیین و هماهنگی نیروهای واکنش نسبت به بحران زمان‌بر بوده است. به عبارتی مدتی طول کشید تا تقسیم وظایف میان نیروهای بهداشت و درمان، نیروهای دولتی، نیروهای نظامی و مردمی صورت گیرد؛ مسئله‌ای که در آن شرایط باعث از دست دادن فرصت مواجهه مؤثر با بحران کرونا شد.

این مسائل اگرچه ممکن است مشکلاتی در

می‌کنید؟
آقا محمدی: در شرایط کنونی قضاوت درباره عملکرد نظام سیاسی در بحران کرونا بسیار زود است و باید با گذشت زمان، با فاصله‌ای دورتر و نگاه همه‌جانبه درباره آن به قضاوت نشست؛ زیرا اکنون در میانه راه مدیریت بحران هستیم و تا رسیدن به پایان آن ممکن است تصمیم‌ها و عملکردهای مختلفی صورت گیرد که تأثیر مثبت یا منفی در نتایج داشته باشد.

بنابراین با توجه به این مسئله در شرایط کنونی، باید به چند نکته اشاره کرد. اصولاً در مدیریت بحران یکی از مهم‌ترین مسائل «شناخت و ارزیابی زمان و مکان و چگونگی واکنش در زمان و مکان مناسب» است. این مسئله در ذهن بخشی از افکار عمومی وجود دارد که «آیا شناخت زمان و مکان در مورد بیماری کرونا صحیح بوده است یا خیر؟» به عبارت دیگر، آیا تصمیم‌گیران سیاسی و مدیران واکنش متناسب و به‌موقع به مسئله داشته‌اند؟ این مسئله ارتباط مستقیمی به چگونگی تصمیم‌گیری در فرایند مدیریت بحران کرونا نیز دارد و برخی معتقدند که زمان واکنش‌ها مناسب نبوده و تصمیم‌ها و اقدامات جدی دیر هنگام صورت گرفته است. در این زمینه لازم است شفافیت لازم و اقلان افکار عمومی صورت گیرد.

اگر بخواهیم به دستاوردهای مسئله اشاره کنیم

مواجهه اولیه ما با بحران تا چه اندازه قابل قبول بود؟

فخاری: این حقیقت وجود دارد که دولت در روزهای نخست اقدامات مؤثری برای پیشگیری از ورود ویروس و شیوع اپیدمی انجام نداد. حتی می‌توان مدعی شد که در عوض سایر بخش‌های دولت که باید در خدمت منافع عمومی بودند، با ده‌ها مورد تضعیف نظام بهداشت و درمان روبه‌رو بودیم. شاهد این ادعا، چهره برفروخته و محتوای سخنرانی‌ها و نامه وزیر بهداشت به رئیس‌جمهور در اعتراض به عدم برخورد با احتکار، قاچاق و گران‌فروشی اقلام بهداشتی است و اینکه عوامل حوزه سلامت مجبورند در بازار به دنبال خرید کالاهای سلامت‌محور موردنیاز خود باشند. تا اینجا دولت به شدت سزاوار سرزنش است، آن‌هم نه فقط در قامت دولت روحانی، بلکه در هیئت تمام کسانی که دست‌کم در سه دهه گذشته و از دوران پس از جنگ تحمیلی زمام امور را در دست داشته‌اند. البته این حقیقت وجود دارد که شاید جز شمار اندکی از دانشمندان، هیچ‌کس ظهور این نوع از بیماری همه‌گیر را در ایران پیش‌بینی و حتی تصور هم نکرده بود.

در مواجهه با بحران کرونا عملکرد نظام سیاسی را از حیث دستاوردها، ناکامی‌ها و عبرت‌ها (کارآمدی و کیفیت حکمرانی) چگونه ارزیابی